

õpetas, ei saanud nad midagi aru, aga pahast, mis nad teistest nägiwad, küll. Sest ep see tuli, et paha ja wallatus nende südames maad töötis ja nad wiumaks — hukka läksiwad. Kui nad pärast seelest halasiwad aru saama, eli süda juba nii paha, et hää õpetus enam ei mõjunud.

Ma olen sagedaste meie rahwa hulgast näinud, et koolitamata isa hoovis terawama ja ärkama waimuga eli fui tema koolitatud poeg. Kust see tuleb? Isa waim eli sündimisest saadik teraseks jäänud, ehl küll ta suurt õpetust ei elnud saanud, poja waim eli nuia wiisil koolipingil istudes nüriks ja tottakse läinud ehk foguni ära tapetud.

Kust see tuleb, wöib aga siin mõni lüsida, et meie rahwa hulgast siisgi juba hulk mehi universiteedist wöidis läbi käia? Selle päale västan: Ei ole see hulk airmugi veel nii suur, kui ta meie rahwa kohta peaks olema. Pöörale selle ei wöinud ju lõik fängu jäädva, waid föwemad mehed kannatasiwad ära ja jõubsiwad västa. Aga sagedaste on ka universiteedi pääl näha, et meie sugust studendid waimu pooltest airmugi nii ärkad ei ole, fui peaks olema. Ka seha pooltest tuleb sagedaste haiglasi ja pöduraid ette. Oleks nende esialguline wödera keele õpetus emakeele nojal antud, siis ei oleks lugu mitte nõnda. Palju aga ei jõuogi nii faugele, ehk küll nõu ja tahtmist neil oleks, aga waim on juba enne aegu nüriks saanud.

Sellega ei taha ma mitte ütelda, et meie rahwa lapsed sugugi ei peaks Sassa koolidesse minema. Ei mitte, waid mingu nad isko, aga minu nõu on

näidata, kuda asi hoovis kõrgem on, kuda leomuliseosal kõmbel ja hõibsamalt kõrgemat waimu harimist wöib fätte saada. Mis on inimesel sest fasu, kui ta sa mitu keelt mõistab, aga suda tal harimata jääb? Meie peame ometi häid inimesi kasvatama, mitte tuimi ja waimu pooltest surmuid ja nütisid.

Selle pärast on meile nii sugusid koolisid, nagu Aleksandri-kool üks tahab olla, hädast waja. Meie waimu harimine ei wöi, ei tohi seisma jäädva, muidu oleme ja jääme — orjaks; ja selle orjaks? Rumaluse orjaks! See orjavöli on inetum fui ihu pooltest orjavöli, fus all 700 aastat oleme seisnud.

Kuda on nüüd lugu Aleksandri-kooliga? Kas on nii palju andeid koffu tulnud, et kool wöib elule asuda?

Siin pean kuru südamega vastama: Ei ole asi mitte nii kaugel! Ei ole andeid mitte veel nii palju koes! Veel on meie eneste hulgast mehi, kes Aleksandri-kooli ja tema sarnaste tulust aru ei saa ehk ei taha aru saada! Veel on meie hulgast mehi, kes sest midagi ei hooli, et nii mitmed noored laste waimud meie rahwa seast nüriks jäätuvad ehk foguni surnuks! Veel on meie hulgast mehi, kes ütlewad, et nad Aleksandri-koolist midagi ei tea, aga seda teawad küll, et fasu temast ei tule! Veel on meie hulgast mehi, kes ütlewad: mis minul sest fasu on, ega mina ise sinna kooli saa minna! Et Jumal ligimest kui iseenast käeb armastada ja temale hääd teha, mis nemad sest hoolitwad! Veel on meie hulgast mehi, kes oma emakeelt digeste ei oska firjutadagi, aga oma tömbi sulega ajalehes waimu walguse västa wöitlewad! Veel on meie hulgast